

О. П. Глазова, Н. М. Дика

Українська мова

КОМПЛЕКСНЕ ВИДАННЯ
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО ТА ДПА

За чинною програмою ЗНО

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2019

УМОВНІ ПОЗНАЧКИ

— Запам'ятайте!

— Зверніть увагу!

— Занотуйте!

— Опрацюйте додатково!

Глазова О. П.

Г52 Українська мова : Комплексне видання для підготовки до ЗНО та ДПА / О. П. Глазова, Н. М. Дика. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. — 320 с.

ISBN 978-617-656-875-9.

Посібник містить теоретичний матеріал, комплекс вправ і завдань, а також типові тести для підготовки до ЗНО. Правильність виконання завдань можна звірити з поданими наприкінці посібника відповідями до тестів.

Теоретичний матеріал структуровано відповідно до чинної програми ЗНО, що дає змогу здійснювати підготовку вже із 5 класу як самостійно, так і на уроках української мови.

Видання адресовано абітурієнтам, учням та вчителям української мови.

УДК 811.161.2(075.3+079.1)

ISBN 978-617-656-875-9

© Глазова О. П., Дика Н. М., 2019
© Видавничий дім «Освіта», 2019
© ТОВ «СИЦІЯ», 2019

Дорогий учню! Люба ученице!

Завдання цієї книжки — не лише узагальнити й систематизувати вивчене вами на уроках української мови.

Посібник допоможе замислитися: де і як ви зможете здобути знання використати? У який спосіб і за яких обставин застосувати вміння? І головне: як впливатиме на все ваше наступне життя якісна мовна освіта? Як змінюватиме вашу долю добре знання мови і гарне володіння мовленням?

Чому впливатиме, а не вплине? Змінюватиме, а не змінить? Та тому що обставини вашого життя безупинно змінюватимуться. Незмінною залишатиметься лише роль спілкування — на розвиток подій воно впливатиме якнайбільше. Саме ґрунтовне знання мови і бездоганне володіння мовленням забезпечить можливості для вашої самореалізації як особистості, професіонала, а можливо, й громадського і державного діяча.

Освіту часто зображають у вигляді сходів, які ведуть людину до майбутнього. Цей посібник має стати важливою сходинкою у вашому навчанні.

На цю сходинку ви зможете стати як перед закінченням шкільної освіти, тобто навчаючись у випускному класі, так і навчаючись у такому важливому дев'ятому або навіть восьмому чи сьомому класі! Адже навчатися не тільки ніколи не пізно, а й ніколи не рано! Тим більше навчатися мови!

Отже, користуючись посібником, ви зможете:

- закріплювати й узагальнювати здобуті на уроці мови теоретичні знання — із цієї метою в книжці подано лаконічно викладені мовні правила і якнайсучасніші таблиці та схеми;
- свідомо виробляти здатність вправно та швидко розпізнавати й аналізувати мовні явища — посібник включає призначені для цього алгоритми;
- тренуватися в застосуванні мовних знань — посібник містить різноманітні вправи.

Проте головне призначення навчальної книжки — підготовка до ЗНО, формування навичок правильно і швидко виконувати тестові завдання різних форматів.

Завдання посібника — зробити так, щоб тестове завдання стало для вас звичним інструментом самооцінювання. Тест ви виконуватимете для об'єктивної самоперевірки, безупинно розширюючи діапазон власних навчальних можливостей, оцінюючи не лише рівень своїх знань, а ще й тренуючи себе на швидкість реакції.

Будемо раді, якщо книжка допоможе вам безперервно поповнювати знання мови, формувати все нові й нові вміння, тобто безупинно рухатися вперед, розвиваючи упевненість у своїх силах.

Автори та колектив видавництва

Розділ І

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ

ПРОГРАМА

Зміст мовного матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у — в, і — ї. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Сполучення йо,ьо. Правила вживання знака м'якшення. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови</p>	<p>Розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення й спрощення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування у — в, і — ї. Наголошувати слова відповідно до орфоепічних норм. Розпізнавати вивчені орфограми; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила</p>

Фонетика (від грец. *phonetikos* — звуковий, від *phone* — звук) — розділ науки про мову, який вивчає її звуковий склад.

Графіка (від грец. *grapho* — пишу, маю) — розділ науки про мову, що вивчає систему знаків для передачі на письмі усного мовлення. До **графічних знаків** належать букви алфавіту, апостроф, знак наголосу, дефіс (риска), крапка, знак питання, знак оклику, кома, тире, двокрапка, лапки, дужки, три крапки тощо.

Орфоепія (від грец. *orthos* — правильний і *epos* — мова) — розділ науки про мову, який вивчає правила вимови звуків та наголошування слів відповідно до норм літературної вимови.

Орфографія (від грец. *orthos* — прямий, правильний, рівний і *grapho* — пишу) — розділ науки про мову, який вивчає правила передавання звукової мови (слів і їхніх форм) на письмі.

Орфограма — правильне написання за відповідним правилом або за традицією, яке обирається з кількох можливих.

Передання на письмі усного мовлення з усіма його особливостями називається **фонетичною транскрипцією**.

ЗВУКОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ТВОРЕННЯ ЗВУКІВ МОВИ

Усне спілкування між людьми здійснюється за допомогою звуків мовлення. Як і будь-які звуки, звуки людського мовлення є результатом коливання повітря, що сприймається слухом. Звуки саме людського мовлення і вивчає **фонетика**.

Звуки мовлення творяться мовним апаратом людини, що складається з таких органів:

- дихальний апарат (легені, бронхи, дихальне горло);
- гортань із голосовими зв'язками;
- надставна труба, що складається із зівя, рота й носа;
- органи вимовляння (артикуляції): язик, зуби, губи, піднебіння, язичок.

Отже, наша мова звукова. Саме зі звуків складаються слова.

Звук — найменша неподільна одиниця мови та мовлення. Окремо взяті звуки мовлення нічого не означають. Проте поєднуючись між собою та розміщуючись у певному порядку, звуки мовлення утворюють слова з тими чи іншими значеннями.

Звук ми чуємо і вимовляємо. Звуки мовлення слугують для утворення, розпізнавання та розрізнення слів мови: [мир] — [мур], [кава] — [гáва] — [лáва].

Кожен звук у такому записі позначають узятю в квадратні дужки літерою: [а], [у], [д]. Слово, передане фонетичною транскрипцією, береться в квадратні дужки: [мóре]. Велику літеру, а також літери *я, ю, є, ї, ь* та апостроф у транскрипції не використовують.

Зміст

Дорогий учню! Люба ученице!	3
-----------------------------------	---

Розділ I

ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Звукова система української мови. Творення звуків мови.....	4
<i>Тестові завдання</i>	10
Голосні та приголосні звуки	13
<i>Тестові завдання</i>	18
Позначення м'якості приголосних на письмі	22
<i>Тестові завдання</i>	25
Подвоєння букв на позначення збігу однакових приголосних звуків і подовження м'яких приголосних	28
<i>Тестові завдання</i>	31
Правопис префіксів	33
Правопис суфіксів	36
<i>Тестові завдання</i>	39
Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків.....	42
<i>Тестові завдання</i>	44
Правопис великої літери. Лапки у власних назвах.....	47
<i>Тестові завдання</i>	49
Написання слів іншомовного походження	53
<i>Тестові завдання</i>	56
Написання складних слів. Правопис складноскорочених слів	59
<i>Тестові завдання</i>	62
Правопис відмінкових закінчень іменників	64
<i>Тестові завдання</i>	72
Правопис відмінкових закінчень прикметників.....	74
<i>Тестові завдання</i>	76
Правопис <i>н</i> та <i>нн</i> у прикметниках і дієприкметниках	78
<i>Тестові завдання</i>	80
<i>Не</i> з різними частинами мови.....	82
<i>Тестові завдання</i>	85

Розділ II ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ

Лексичне значення слова	88
<i>Тестові завдання</i>	92
Лексика української мови за походженням. Активна і пасивна лексика української мови. Застарілі й нові слова (Неологізми)	96
<i>Тестові завдання</i>	99
Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Нейтральна та емоційно забарвлена лексика	102
<i>Тестові завдання</i>	104
Фразеологізми	107
<i>Тестові завдання</i>	109

Розділ III БУДОВА СЛОВА

Будова слова	114
<i>Тестові завдання</i>	118

Розділ IV МОРФОЛОГІЯ

Самостійні та службові частини мови	122
Іменник	122
<i>Тестові завдання</i>	128
Прикметник	132
<i>Тестові завдання</i>	139
Числівник	145
<i>Тестові завдання</i>	152
Займенник	155
<i>Тестові завдання</i>	160
Дієслово	165
<i>Тестові завдання</i>	173
Прислівник	177
<i>Тестові завдання</i>	181
Дієприкметник. Дієприслівник	185
<i>Тестові завдання</i>	191
Службові частини мови	196
<i>Тестові завдання</i>	202
Вигук	206
<i>Тестові завдання</i>	210

Розділ V СИНТАКСИС

Словосполучення	212
<i>Тестові завдання</i>	217
Речення.	219
<i>Тестові завдання</i>	223
Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення.	227
<i>Тестові завдання</i>	233
Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	236
<i>Тестові завдання</i>	244
Просте ускладнене речення.	248
<i>Тестові завдання</i>	257
Складне речення	263
Складносурядне речення.	264
<i>Тестові завдання</i>	268
Складнопірядне речення, його будова. Головна й пірядна частини.	271
<i>Тестові завдання</i>	277
Безсполучникове складне речення.	280
<i>Тестові завдання</i>	283
Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	285
Способи відтворення чужого мовлення	288
<i>Тестові завдання</i>	292

Розділ VI СТИЛІСТИКА

Стилї мовлення	295
<i>Тестові завдання</i>	302

Розділ VII РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

Орієнтовні завдання для створення власних висловлень	305
Відповіді до тестових завдань.	311